

**САВРЕМЕНЕ СНАГЕ
ЗА СПЕЦИЈАЛНЕ
ОПЕРАЦИЈЕ**

РАТНИЦИ У ЗОНИ

Под специјалним снагама подразумевају се мале, пажљиво одабране војне или паравојне јединице попуњене људима несвакидашњих способности, изузетно добро обучени и организовани за извршавање специјалних, тајних и деликатних задатака, у којима је употреба конвенционалних снага политички осетљива или потпуно немогућа

У делу "Елитне снаге света" аутор Валтер Н. Ленг цитира извесног коментатора: "Трећи светски рат је почео!... а њега чине терористички бомбашки напади, грађански ратови, државни удари, војне операције за наметање мира".

Није познато да ли су планери Пентагона имали на уму цитирани став када су недавно објавили извештај о будућој организацији и опреми америчке војске. Сједињене Државе, откривају стручњаци Пентагона, планирају формирање снага за специјалне операције које у врло кратком року и под велом тајности могу да буду распоређене било где у свету. Армија ће, стоји у извештају, ангажовати већи број војника обучених за психолошки рат и операције увођења стабилности у неко подручје. Поред тога, биће формиране јединице за откривање и неутралисање нуклеарног оружја.

Из реченог је очигледно да САД не одустају од такозваног рата у “зони сумрака”, односно, доктрине сукоба ниског интензитета којим настоје да остваре своје војне, политичке, економске и психолошке циљеве, а који обухвата низ активности – демонстрацију силе, пружање војне помоћи пријатељским земљама (режимима), извођење специјалних операција и ограничену употребу конвенционалних снага, антитерористичка дејства итд. Иако су овакви сукоби по свом карактеру локални они се, међутим, неизоставно шире и попримају глобалне импликације.

■ БЕСМРТНИЦИ

Према сачуваним историјским изворима појава елитних специјалних војних снага датира из далеке прошлости. Наиме, 550. године пре нове ере у персијском царству формирана је елитна војна јединица названа “бесмртници”, јачине 10.000 људи. Јединица се одликовала изузетном храброшћу и оданошћу владару, а атрибут “бесмртници” добила је зато што је сваког погинулог војника одмах заменио други, па је бројно стање увек било исто.

У античком Риму у периоду од 280. до 476. године нове ере улогу елитне војне јединице имала је преторијанска гарда. Пропаст римске империје у петом веку означила је и крај постојања елитних војних јединица.

Почетком 14. века, 1326. године, у оквиру турске (отоманске) војске формирана је елитна јединица и нама добро познати јаничари. Радило се о малим, брзопокретним војним саставима који су избегавали директне сукобе са главнином непријатеља. У војној терминологији такви сукоби познати су као “мали ратови”.

Прве, у данашњем смислу, организоване елитне специјалне војне јединице формирао је 1917. године немачки генерал Оскар фон Хетијер. Биле су то малобројне, посебно одабране, добро наоружане и брзопокретне јединице – stormtroop, јачине од 14 до 18 људи, чији је задатак био да неочекивано и брзо упад-

ну у положаје противника, изазову пометњу у његовим редовима и створе повољне услове за продор главних снага. Истовремено, Италија је формирала прве савремене морнарничке специјалне јединице.

У периоду између два светска рата, војни стручњаци посебну пажњу посветили су развоју падобранских јединица чију је употребу омогућио технолошки развој авиације. Прву масовну употребу падобранских јединица приказали су Совјети на војним маневрима 1935. године изазвавши велико изненађење код страних војних посматрача.

Војне јединице за извођење специјалних операција у данашњем смислу и значењу настале су 1942. године под руководством британског официра Дејвида Стирлинга. Био је то добро познати SAS (Special Air Service), чији су припадници (падобранци, диверзанти, командоси) тада ангажовани широм Европе, северне Африке (“пустињски пацови”) и Далеког Истока (Чиндити). У Другом светском рату, осим копнених и падобранских специјалних снага, масовно су употребљаване и морнарничке специјалне јединице (маринци), које су дејствовале самостално у неконвенционалним војним операцијама или у садејству са другим саставима у конвенционалним војним операцијама на свим ратиштима.

Нагли развој специјалне снаге доживеле су у време хладног рата када је постало јасно да је неконвенционално ратовање постало једина алтернатива нуклеарном рату. Данас све армије света у свом саставу имају специјалне снаге којима остварују своје војне, политичке, економске и психолошке циљеве на стратешком или тактичком нивоу у ситуацијама када је употреба конвенционалних војних снага политички осетљива или немогућа.

■ НАМЕНА СПЕЦИЈАЛНИХ СНАГА

Намена специјалних снага је вишезначна и испољава се у борбеној, обавештајно-извиђачкој, политичкој и пропагандно-психолошкој сфери, а своди се на следеће: извођење неконвенционалних дејстава, извршењу обавештајно-извиђачких, диверзантских и специјалних борбених задатака у позадини непријатеља, организовању и опремању герилских снага и руковођењу њиховим акцијама, пружању помоћи пријатељским земљама (режимима) у јачању њихове унутрашње безбедности, вођењу антитерористичке борбе, спречавању убачених снага непријатеља у сопствену позадину, извођењу психолошко-пропагандних и информатичких операција и организацији цивилних послова.

Непосредне акције (DA – direct action) своде се на опште офанзивне акције које су усмерене на уништење (онеспособљавање) стратегијских циљева противника.

Борба против терориста (CBT – combating terrorism) обухвата дефанзивне и офанзивне мере. Прве су усмерене на смањивање властите рањивости у случају терористичких напада, док се другим предупређују и одвраћају терористички напади. По правилу, снаге за специјалне операције имају посебне добро обучене и опремљене антитерористичке јединице намењене, на пример, за решавање кризе са таоцима, демонтирање постављених бомби или других експлозивних направа, итд.

БРУТАЛНА ОБУКА

У неким специјалним јединицама САД и Велике Британије изучавају се посебно брутални начини саслушавања заробљеника и предмет “124 начина убијања људи”, од којих 32 голим рукама.

Стандарди за пријем у амерички Delta Force (противтерористичка јединица) су следећи: кандидати морају да пузе четвороношке 36,6 м за 25 секунди, да ураде 37 чучњева, 33 склека и 32 трбушњака за по један минут, да претрче две миље у чизмама за 16 минута и да обучени са чизмама препливају 100 метара за један минут.

СУМРАКА

Помоћ за одбрану пријатељских земаља (режима) (FID – foreign international defence) укључује цивилну и војну компоненту. Улога специјалних снага најчешће се своди на организовање, оспособљавање и саветовање војних и паравојних снага земље домаћина, а у специфичним ситуацијама и на активно учествовање у непосредним борбеним дејствима (на пример: у Авганистану против талибана, у Ираку).

Неконвенционално ратовање (UW – unconventional warfare) обухвата герилска и противгерилска дејства у којима је тајност кључна. Одвија се пре, за време и након оружаних сукоба у којима специјалне снаге дејствују самостално или као подршка конвенционалним снагама.

Информатичке операције (IO – information operations) треба да неутралишу ефикасност комуникационе опреме противника, односно да физички униште његову информатичку мрежу а сачувају способност и делотворност властите информатичке мреже.

Цивилни послови (CA – civil affairs) претпостављају успостављање и одржавање везе између војних снага и цивилних (владиних и невладиних) власти, између становништва у пријатељском, неутралном или, чак, непријатељском окружењу.

Спречавање ширења оружја за масовно уништавање (counter – proliferation of weapons of mass destruction) претпоставља онемогућавање илегалног шверца овог оружја.

Осим наведеног, снаге за специјалне операције могу извршавати и неке друге задатке као, на пример: претраживање и спасавање чланова оборених летелица у позадини непријатеља (CSAR – combat search and rescue), пружање хуманитарне помоћи (HA – humanitarian assistance) итд.

■ БОРБЕНЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

Главни планери и организатори јединица за специјалне операције су посебни органи и специјализоване службе државе који су, по правилу, анонимни, али на њихову доктрину и циљеве дејства утичу центри моћи (на пример, Савет за националну безбедност САД).

Доктрина, намена и задаци специјалних снага по много чему су изнад стандарда конвенционалних снага и манифестују се у: третману највишег приоритета; избору људи искључиво на добровољној основи, по најоштријим медицинским, психолошким и физичким критеријумима; извођењу дејстава у условима високих менталних и физичких напрезања; испољавању инвентивности, довитљивости, високом борбеном моралу и увреженом осећању елитизма; сложености, суровој и дуготрајној обуци у оспособљавању за борбу у најтежим географским, временским и тактичким условима; великој стратегијској и оперативној покретљивости; високој борбеној спремности и способности за готово моменталну употребу на било којој тачки планете; способности за убацивање у позадину непријатеља и извлачење из ње копненим, ваздушним или воденим (морским) путевима; примени специфичне тактике и дејству у мањим групама; извођењу брзих и неочекиваних удара, постизању изненађења и коришћењу погодности земљишта, ноћи и сложених метеоролошких услова; могућношћу вођења дуже борбе у изолованим условима, опстајање и пробијање из окружења; организовању герилских снага од месног становништва; коришћењу свих врсти наоружања, експлозивних, запаљивих и отровних материја, специјалних мина, електронске опреме и техничких уређаја и свих врста превозних средстава, укључујући и хеликоптере.

ОБРАЗОВАЊЕ

Највећи број специјалних јединица захтева да кандидати имају завршену средњу школу, а негде се тражи чак и завршен факултет. Специјалне јединице имају потребу за висококвалификованим стручњацима из појединих области, као што су: електроничари, машински и електротехнички инжењери и техничари, хемичари, информатичари, психолози, познаваоци страних језика и др.

Слабости специјалних снага огледају се у следећем: оскудици материјалних средстава, зависности од односа становништва према њима, отежаном одржавању везе, ограниченој подршци с фронта, слабој ватреној моћи на већим одстојањима, недостатку тежих средстава ватрене подршке, противоклопних и противваздушних средстава, сложеном и ризичном убацивању у позадину непријатеља, дуготрајној обуци, скупом и спором занављању.

■ ДО ГРАНИЦЕ ИЗДРЖЉИВОСТИ

У конципирању обуке специјалних снага полази се од чињенице да су кандидати претходно савладали програм обуке за извођење конвенционалних борбених дејстава, те да треба да добију само знања и вештине неопходна за специјална

ДОБРОВОЉНОСТ

Добровољност ступања у службу специјалних јединица и свесно прихватање захтева и правила која у њима владају основно су начело. Старосна граница кандидата начелно се креће до 35 година за копнене и ваздушнодесантне јединице, односно до 25 година за поморскодиверзантске јединице. Први уговор се склапа на три до пет година, касније се продужава. Способности се проверавају сваких три до шест месеци. База за попуњу специјалних снага су припадници елитних војних јединица: ваздушнодесантних, ваздушнојуришних, гардијских и војне полиције. Плата специјалца је за један и по пут већа у доносу на исте чинове, звања и специјалности у осталим саставима.

борбена дејства. Без обзира на то, обука је дуготрајна, напорна, сложена, иде до границе издржљивости и веома је скупа.

Садржаји обуке готово свих специјалних снага у свету су слични и базирају се на постулатима британског SAS-а из Другог светског рата. Обухватају физичку, ватрену и тактичку обуку, а одвијају се у три фазе: основној или квалификационој, специјалистичкој и заједничкој или групној.

Фаза основне обуке траје два месеца и у њој се изучавају све врсте домаћег и страног наоружања, снајперска дејства, руковање хладним оружјем, минско-експлозивна средства са рушењем и диверзантским дејствима, одржавање везе, борилачке вештине и телесно вежбање, извођење дневних и ноћних маршева, примена бруталних начина саслушавања заробљеника, извиђање, патролирање, постављање заседа и извођење дејстава у различитим географским и метеоролошким условима. У овој фази изводи се и велики број гађања из различитих врста наоружања.

Друга фаза траје око четири месеца и обухвата обуку кандидата за поједине специјалности (прикупљање података о непријатељу, планирање и извођење акције; за минско-експлозивна средства, минирање и разминирање; за изучавање 80 типова наоружања, од чега 46 страних; за производњу примитивног оружја; везу; санитет; итд). У овој фази на полигону се обављају гађања из свих врста наоружања, а у мањем обиму се уче одређене тактичке радње (постављање заседа, препади, извиђање, топографија, герилска и противгерилска дејства и др.).

Трећа фаза (четири месеца) обухвата заједничку (групну) обуку у којој се стварају тимови, а вежбе се изводе у екстремним географским и временским условима (мочвара, прашума, пустиња, цунгла, Арктик и др.).

Сви пролазе и тронедељни подбрански курс, а правило је да сваки кандидат буде обучен за једну основну и барем за још једну допунску специјалност, ради међусобне замене у групи у случају да неко у борби испадне из строја.

Обавијене велом тајности и дејствујући у "зони сумрака", специјалне снаге ће и у 21. веку имати запажену улогу. Њихова употреба, захваљујући развоју нових борбених система и високофистициране опреме, биће још значајнија а ефекти и последице по противника још тежи и разорнији. Иако медији у јавности преувеличавају могућности специјалних снага, а од њихових припадника стварају научнофантастичне хероје, остаје чињеница да "специјалци", захваљујући посебном избору, интензивној, дуготрајној и напорној обуци, остају војна елита. ■

Станислав АРСИЋ

